TỦ SÁCH NAVAL · 5AC

Đọc để hiểu, không phải để đếm

Trích ngắn và bình giải về cách đọc, cách học và giữ lòng ham học

Đọc để hiểu, không phải để đếm

Naval Ravikant · @naval

> Nguyên tác: 13 tweet và 5 bài giảng công khai, 2016–2026.
>
> Bản dịch và biên soạn tiếng Việt, xuất bản lần đầu trên 5ac · naval.5ac.vn
>
> Ấn bản PDF dạng sách — dùng cho mục đích học tập, không bán.

MỤC LỤC

– Mở đầu 6

01 Đọc là nền tảng của việc học 8

02 Đọc cái mình yêu, trước đã 10

03 Đọc chậm, đọc sâu 12

04 Chọn sách nền, và đọc lại cuốn giỏi 14

05 Đừng sợ sách: khung thép của sự hiểu 16

06 Đổi câu hỏi: hiểu ý tưởng nào, không phải cuốn nào . . . 18

07 Đọc nhanh hơn nghe, và nghe không thay được đọc . . . 20

08 Ham học mới là thứ khan hiếm 22

09 Đúng cuốn, đúng lúc 24

10 Tự học: ít cuốn hơn, kỹ hơn 26

– Tóm một trang 28

– Phụ lục: nguyên văn 29

Mở đầu

Có mùa chúng ta đọc sách như đi tích đồ: cuốn nào hay vừa thấy là ghi vào danh sách, cuốn nào lật trang cuối cũng thêm được một dòng. Danh sách dài ra, và mỗi lần nhìn là yên tâm một chút. Naval Ravikant nghi ngờ đúng chỗ đó. Với ông, số cuốn chỉ là dấu vết bên ngoài; thứ thật sự tích luỹ khi đọc là mức độ hiểu, và mức độ ấy không cộng dồn bằng cách đếm.

> *"Instead of asking what books you should read, ask what ideas you should understand."*

Hai câu hỏi trong câu trích trên nghe thì gần nhau, nhưng chúng dẫn tới hai hành động khác hẳn. Hỏi "cuốn nào nên đọc" thì bạn đi săn danh sách: tìm danh sách của người này, so với danh sách của người kia, đọc để gom cho đủ. Hỏi "ý tưởng nào tôi cần hiểu" thì sách trở thành công cụ: cuốn phục vụ ý tưởng thì đọc, cuốn không phục vụ thì để sang bên mà không thấy tội. Một bên đo bằng số, một bên đo bằng mức độ rõ ràng trong đầu bạn.

Ý thứ hai là khoảng cách giữa "đã đọc" và "đã hiểu". Chúng thường bị coi là một, nhưng thực tế chúng tách nhau từ rất sớm.

> *"Many claim to have read it, but very few have gotten it."*

Câu này Naval nói về một cuốn sách nổi tiếng trong chính cuộc trò chuyện của ông, và nó áp được cho mọi cuốn từng bị "đã đọc": bạn nhớ mình từng mở nó, nhưng khi ai hỏi lấy một ý, đầu trống. Mức hiểu

không nằm ở mốc trang cuối; nó nằm ở chỗ bạn có thể kể lại điều cuốn sách nói, giải thích tại sao nó đúng, và nhận ra khi nào nó sai với tình huống của mình.

Ý thứ ba nói về cách cuốn này được viết. Đây không phải bản dịch trọn vẹn: mỗi chương mở bằng vài câu nguyên văn ngắn của Naval, phần còn lại là lời bình giải bằng tiếng Việt, đặt vào tình huống đời thường của người mười tám đến hai mươi tám tuổi. Bạn đọc theo chương nào cũng được, nhưng chương nào cũng khép lại bằng một hoặc hai câu hỏi để tự hỏi mình. Sách chỉ có tác dụng nếu bạn mang nó ra ngoài trang giấy.

Trước khi bước vào các chương, hãy nhớ một điều về cái tiêu đề: đếm thì ai cũng làm được, hiểu thì không. Đếm là việc của bảng tính; hiểu là việc của đầu. Cuốn này chọn bên khó hơn, và nó sẽ nhắc bạn điều đó ở gần như mỗi trang.

Hai câu hỏi mang theo:

- Trong tháng qua, cuốn nào tôi "đọc xong" mà không giải thích nổi cho ai nghe một ý trong đó?
- Nếu phải bỏ hết danh sách "sách phải đọc" và chỉ giữ một ý tôi thật sự muốn hiểu, ý đó là gì?

CHƯƠNG 01

Đọc là nền tảng của việc học

Chưa cần nói tới sách hay sách dở, hãy nói tới việc học nói chung. Naval khẳng định một điều mạnh, và ông nói bằng cách quen thuộc của mình, một câu thẳng:

> *"the foundation of learning is reading. I don't know a smart person who doesn't read and read all the time."*

Ý đầu tiên: đọc không phải một sở thích bên cạnh việc học, đọc là nền của việc học. Người học giỏi quanh Naval, theo quan sát của ông, không ai là ngoại lệ: họ đọc liên tục, như một thói quen hằng ngày giống việc ăn. Điều này mâu thuẫn với cách nhiều người tự học ngày nay, vốn bắt đầu bằng video: xem một clip thấy cũng hiểu được đôi chút, nhưng khi phải tự viết lại thì không ra gì. Video cho bạn cảm giác trôi chảy; đọc buộc bạn dừng lại, đọc lại, đối chiếu. Cảm giác trôi chảy dễ chịu hơn thật, nhưng nó không chịu được câu hỏi "bạn đã nhớ gì".

Ý thứ hai: trong các kênh, đọc vẫn là kênh dày nhất, vì đọc nhanh hơn nghe và làm thì nhanh hơn xem.

Đọc nhanh hơn nghe vì mắt bạn tự điều chỉnh tốc độ: chỗ quen thì lướt, chỗ khó thì chậm lại, và không ai đọc thay được cho bạn. Nghe sách thì tốc độ do người nói đặt, bạn không thể tua nhanh ý nào mà chưa kịp hiểu, cũng không dễ quay lại đúng câu vừa bỏ qua. Còn làm

thì nhanh hơn xem, vì khi làm bạn nhận phản hồi tức thì: cái gì sai là hỏng ngay trước mắt, khỏi đoán. Hai vế của câu này cùng một logic: kênh nào ép bạn tương tác thật thì kênh đó học nhanh hơn.

Ý thứ ba: muốn học, trước hết phải tự làm cho mình muốn đọc.

> *"the way to educate yourself is to develop a love for reading."*

Tự học không bắt đầu từ kế hoạch học tập, nó bắt đầu từ một mối tình với sách. Mối tình thì không ép được, nhưng nó nuôi được: đọc thứ mình tò mò, đọc tới mức quên thời gian, rồi từ đó bứt ra những chỗ khó hơn. Người bắt đầu bằng danh sách "phải đọc" thường bỏ giữa chừng vì mỗi trang là một nghĩa vụ. Người bắt đầu bằng thứ mình mê thì tự tìm lý do để mở trang sau.

Cũng đừng coi việc đọc là một dự án cần khởi động cho hoành tráng. Đặt sách ở chỗ dễ cầm, đọc vài trang vào đúng một khung giờ, và không cam kết gì lớn hơn thế. Cam kết lớn thường đổ sau tuần đầu; vài trang lặp lại mỗi tối thì đi được rất xa. Mục tiêu đầu tiên vì thế không phải là đọc xong cuốn nào, mà là để cho không có đêm nào trôi qua mà không một lần mở sách.

Hai câu hỏi mang theo:

- Tuần qua tôi học bằng gì: xem, nghe, hay đọc? Kênh nào để lại được gì trong đầu sau bốn mươi tám giờ?
- Cuốn nào tôi đọc vì tò mò thật, chứ không vì nó nằm trong chương trình hay trong dòng tin?

CHƯƠNG 02

Đọc cái mình yêu, trước đã

Có một nghịch lý nhỏ trong việc xây thói quen đọc: mọi lời khuyên nghiêm túc đều bảo bạn đọc sách quan trọng, trong khi Naval lại bắt đầu từ chỗ ngược lại. Ông khuyên hãy đọc thứ mình yêu, cho tới khi bạn trở thành người yêu việc đọc.

> *"Read what you love until you love to read."*

Ý đầu tiên: điểm xuất phát không phải là một danh sách đúng, mà là một cuốn sách đúng với bạn. Khi người mới đọc nhận một danh sách "100 cuốn phải đọc", họ mở cuốn đầu tiên, thấy chán, và kết luận mình không hợp đọc sách. Nhưng họ chưa từng bị phản bội bởi một cuốn sách họ tự chọn, thứ sách khiến họ quên cả giờ ăn. Mối quan hệ với việc đọc cũng như mọi mối quan hệ khác: nó bắt đầu từ sự phù hợp, không phải từ bổn phận.

Ý thứ hai: dân lý thuyết về thói quen thường nói "bắt đầu thật nhỏ". Naval nói điều tương đương, bằng lời của ông:

> *"Everybody I know who reads a lot loves to read, and they love to read because they read books that they loved."*

Chuỗi này lặp lại đúng thứ tự: đọc sách yêu → yêu đọc → đọc nhiều → thành người đọc nhiều. Không có bước nào nhảy cóc được. Người đọc nhiều không phải sinh ra đã có nghị lực hơn bạn; họ chỉ tình cờ đọc

được một cuốn khiến họ mê từ sớm, và cái mê ấy kéo họ tới cuốn sau. Bắt đầu từ đúng chỗ bạn đang ở, đọc thứ vừa sức, rồi cứ thêm dần cho tới khi đọc thành thói quen.

Nhiệm vụ của bạn vì thế rất hẹp: tìm cuốn đầu tiên gây mê. Tìm bằng cách nào cũng được, kể cả bằng cách tốn thời gian vào vài cuốn dở, vì chúng cũng chỉ là đường tới cuốn hay.

Ý thứ ba: chính Naval còn cho phép đọc thứ đáng lẽ không nên đọc.

> *"...including by reading so-called junk food that you're not supposed to read."*

Ông gọi đó là đồ ăn nhanh của việc đọc, và ông không cấm. Lý do thực dụng: đọc thứ dễ đọc vẫn giữ cho ngọn lửa cháy, và một người đang cháy thì nâng dần khẩu vị lên tự nhiên. Ngược lại, ép mình mỗi ngày bằng sách cứng ngắc thì ngọn lửa tắt, khi đó chẳng cuốn nào nâng tầm được nữa. Thói quen được nuôi bằng khoái chí trước, kỷ luật tính sau.

Một cách kiểm nhanh mức độ phù hợp: nếu tối nào bạn cũng phải tự thuyết phục mình mới mở được sách, thì cuốn đó chưa đúng chỗ với bạn. Sách đúng thì không cần lời nhắc: nó kéo bạn trở lại bàn mỗi khi bạn có mười phút rảnh.

Hai câu hỏi mang theo:

- Cuốn nào tôi từng đọc chỉ vì thích, chứ không vì ai bảo? Tôi còn nhớ cảm giác muốn đọc tiếp chương sau không?
- Nếu bỏ hết "sách nên đọc", cuốn nào tôi sẽ mở lại ngay tối nay?

CHƯƠNG 03

Đọc chậm, đọc sâu

Một trong những cám dỗ kinh điển của việc đọc là chạy cho nhanh, nhất là khi quanh bạn ai cũng khoe tốc độ. Naval dập thẳng cám dỗ đó bằng hai câu, một câu về bản chất, một câu về hệ quả.

> *"Reading a book isn't a race - the better the book, the slower it should be absorbed."*

Ý đầu tiên: tốc độ đọc không phải phẩm chất của người đọc, nó là chỉ báo của mối quan hệ giữa bạn và cuốn sách. Sách càng hay thì càng nên hấp thụ chậm, vì mỗi trang của nó chứa nhiều lớp: đọc một lượt chỉ gõ được lớp ngoài. Chạy hết một cuốn sách dày trong hai tiếng chẳng khác nào đi qua một thành phố bằng xe không nghỉ, về nhà chỉ nhớ được cái tên đường. Naval tóm ý này ở một chỗ khác bằng tám chữ: càng hiểu nhiều thì càng đọc chậm.

Ý thứ hai là cách đọc đối lập với mọi bảng thành tích:

> *"...I read it to understand the concepts and stopped at every point where something was new."*

Đây là cách đọc lấy sự hiểu làm đích: mỗi lần gặp một khái niệm chưa rõ thì dừng lại ngay chỗ đó, tra, nghĩ, hoặc đánh dấu để quay lại, thay vì lướt qua với hy vọng "sau này sẽ hiểu". Nghe thì chậm, nhưng chỉ

chậm lần đầu. Lần hai bạn đọc lại chương ấy trong vài phút vì nền đã vững. Người lướt thì ngược lại: đọc xong trọn cuốn mà mỗi khái niệm vẫn còn trơn, và tới lúc cần dùng thì phải học lại từ đầu.

Người đọc chậm cũng hay giữ một mẹo nhỏ: đọc thành tiếng đoạn chưa hiểu, hoặc tự diễn đạt lại bằng lời thường. Nghe có vẻ trẻ con, nhưng ép mình nói ra là ép mình phát hiện chỗ hỏng. Không ít cuốn khó trở nên vừa sức chỉ sau một lần bạn tự kể lại ý nó bằng ngôn ngữ của mình, vì hiểu thật sự là hiểu tới mức kể lại được.

Ý thứ ba: đọc chậm đi kèm một tiêu chuẩn chọn sách rất khó chịu. Naval nói thẳng: nếu cuốn sách chưa phải một trong những cuốn hay nhất bạn từng đọc thì đừng đọc nó. Ông nhắc lại điều ấy ở nhiều nơi, thậm chí đưa cả con số cụ thể vào một câu nói châm biếm: thà đi qua một cuốn thật chậm, vật lộn và tua lại, còn hơn bay qua thật nhanh để rồi khoe mình đã "đọc hai mươi cuốn, ba mươi cuốn, năm mươi cuốn trong lĩnh vực này". Câu ấy chính là trục của cuốn sách bạn đang cầm.

Hai câu hỏi mang theo:

- Cuốn nào tôi đang đọc dở vì không hiểu? Tôi đã thật sự dừng lại ở chỗ khó, hay mới lướt qua nó?
- Lần gần nhất tôi tua lại một đoạn khó là khi nào, và sau lần đó tôi còn nhớ đoạn đó không?

CHƯƠNG 04

Chọn sách nền, và đọc lại cuốn giỏi

Chọn sách là kỹ năng không được dạy ở trường, và Naval bàn nó bằng hai hướng: đi xuống, tìm cuốn nền; rồi quay lại, đọc đi đọc lại cuốn giỏi.

Ý đầu tiên là về sách nền, foundational:

> *"it is important that you read foundational things."*

Sách nền là sách đặt khung cho mọi thứ bạn đọc sau đó. Bạn có thể đọc mười cuốn về một chủ đề, nhưng nếu thiếu cuốn khung thì mười cuốn ấy xếp rời nhau, không nối được vào đâu. Khi nền đã vững, mỗi cuốn mới chỉ là một mảnh được lắp vào đúng chỗ, và bạn đỡ tốn công học lại từ đầu. Vì vậy thứ tự đúng là: đọc cuốn đặt khung trước, đọc cuốn kỹ thuật sau, không làm ngược, vì đọc ngược thì phần khung bạn sẽ tự bịa ra và tin luôn.

Cách tìm cuốn khung cũng đơn giản bất ngờ: hỏi người đang học nghiêm túc trong lĩnh vực đó, xem cuốn nào đã đổi cách họ nhìn, rồi bắt đầu từ đó. Không cần một danh sách trăm cuốn, một cuốn mở được cửa là đủ. Sách khung thường khó ở vài trang đầu, nhưng qua được khúc ấy thì những trang sau tự nối vào nhau.

Ý thứ hai: ít mà sâu hơn nhiều mà rộng.

> *"Good books are worth re-reading. Great books are worth re-buying."*

Và Naval kể luôn cách ông thực hành:

> *"...I'm only going to read The Beginning of Infinity and The Fabric of Reality over and over again until I understand them fully."*

Đây là một quyết định khá cực đoan: trong lĩnh vực khoa học, ông thông báo sẽ chỉ đọc đi đọc lại hai cuốn cho tới khi hiểu thấu. Bạn không cần làm tới mức đó, nhưng logic bên trong thì nhẹ hơn nhiều: cuốn hay đổi sau mỗi lần đọc, vì người đọc đã khác. Lần đầu bạn thấy lập luận, lần hai bạn thấy chỗ lập luận yếu, lần ba bạn thấy điều cuốn sách đang tránh. Một cuốn sách giỏi giống một người bạn lâu năm: càng quen càng nói chuyện sâu. Trong khi đó, hai mươi cuốn đọc một lần thì chỉ là hai mươi cái bắt tay.

Ý thứ ba: đọc sớm không bằng đọc đúng. Naval nói rằng nếu ông đã đọc vài cuốn nền sớm hơn hai mươi năm trước, ông sẽ biết nhiều hơn, vì khi đó ông đã chọn đúng sách và đúng tác giả cho những năm đọc sau. Ông không hối tiếc vì đã đọc muộn, mà tiếc vì đọc đúng lúc hơn sẽ dẫn ông tới đúng tác giả hơn cho phần đời còn lại. Sách hay có tác dụng phụ: nó chỉ ra cho bạn ai khác cũng hay. Và đi kèm hai ý trên là một cảnh báo của chính ông: ngay cả việc đọc cũng đầy rác, nên đừng mặc định "đã đọc là đã tiến bộ".

Hai câu hỏi mang theo:

- Trong sách tôi đọc năm ngoái, cuốn nào đáng đọc lần hai? Tôi đã đọc lại nó lần nào chưa?
- Tôi có đang đọc từ cuốn khung, hay đang bắt đầu ở giữa chừng bằng mấy cuốn cẩm nang?

CHƯƠNG 05

Đừng sợ sách: khung thép của sự hiểu

Rất nhiều người không thiếu sách, họ thiếu can đảm. Họ mở một cuốn khó, thấy mình không hiểu ngay, và kết luận cuốn này "không dành cho mình". Naval coi đó là một nhầm lẫn về vai trò của việc đọc.

> *"you're building on a steel frame of understanding"*

Ý đầu tiên: đọc sách là xây khung. Khung thép (steel frame) là phần khung nhà cứng nhất, lắp trước, mọi thứ khác treo vào đó. Trong việc đọc cũng vậy: mỗi cuốn hiểu thấu là một thanh khung được hàn vào, và những cuốn sau không còn phải dựng từ đầu nữa. Người mới thấy khung của mình mỏng nên ngại mở sách khó, nhưng khung không tự mỏng đi hay dày lên: nó dày lên đúng bằng số lần bạn mở sách và chịu khó ngồi với chỗ không hiểu. Không có con đường nào gọi là "đủ giỏi rồi hãy đọc" cả, vì khung được tạo ra chính bởi việc đọc.

Còn một lý do khiến người ta sợ sách khó, đó là họ tưởng hiểu là phải đồng ý ngay với mọi dòng chữ. Một cuốn dày viết bởi người từng nghĩ hàng chục năm, không có nghĩa nó đòi bạn nuốt trọn trong một buổi. Hãy coi trang sách như một cuộc trò chuyện: bạn hỏi lại, bạn ghi chú, bạn quay lại đoạn trước khi đoạn sau không khớp. Sách nào cũng đối thoại được thì đọc mới thành trò chuyện thật, chứ đọc một chiều thì mãi chỉ là nghe.

Và có một thói quen nhỏ giúp vượt qua nỗi sợ này: đọc chậm ở đoạn khó, đọc nhanh ở đoạn quen, rồi tự nhắc lại sau mỗi chương bằng một câu duy nhất: chương này nói gì, nếu phải gói trong một câu? Trả lời

được thì bước tiếp, không trả lời được thì quay lại. Cả cuốn sách vì thế không còn là một gò nặng trước mặt, mà thành từng nấc bạn đã bước qua.

Ý thứ hai: mục đích đọc không phải để đồng ý với mọi thứ trong sách.

> *"...you can absorb what is true, you can reject what is false."*

Ông mô tả một người đã có khung đủ vững: cuốn sách nào cũng cầm xuống được, đọc được, hiểu được, hấp thụ chỗ đúng và gạt chỗ sai. Đây là thái độ cần luyện, vì khi mới đọc, phản xạ của chúng ta thường là một trong hai cực: hoặc sợ sách nên tin hết, hoặc ghét sách nên bác hết. Cả hai đều là cách không đọc. Người có khung thì đọc với tư thế chọn món: không phải sách nói gì là đúng, mà chỗ nào chạm được vào thực tế của mình thì giữ lại.

Ý thứ ba, và đây là phần giải toả: bạn không cần hiểu hết ngay. Hiểu là quá trình, không phải điều kiện tiên quyết. Sách khó lần đầu thường trở nên vừa sức sau một cuốn nền khác, hoặc sau một lần va chạm thực tế. Điều nguy hiểm không phải là đọc mà chưa hiểu; điều nguy hiểm là vì sợ chưa hiểu nên thôi không đọc.

Hai câu hỏi mang theo:

- Cuốn nào tôi từng bỏ vì thấy "quá khó"? Lúc đó tôi thật sự không hiểu tới đâu?
- Sách nào tôi đọc với thái độ tin hết hoặc bác hết, chứ không phải chọn từng phần?

CHƯƠNG 06

Đổi câu hỏi: hiểu ý tưởng nào, không phải cuốn nào

Có một cách đổi góc nhìn làm thay đổi toàn bộ việc đọc, và Naval nói đi nói lại nó: đừng hỏi nên đọc cuốn nào, hãy hỏi nên hiểu ý tưởng nào. Câu hỏi đầu thì quyền lực nằm ở danh sách và ở người lập danh sách; câu hỏi sau thì quyền lực nằm ở tò mò của chính bạn. Người hỏi theo ý tưởng thì đọc rất thoải mái: cuốn này không trả lời thì đổi cuốn khác, lĩnh vực này chưa đủ thì lấn sang lĩnh vực bên cạnh, không trung thành với ai ngoài sự thật mình đang tìm.

Có một bài tập nhỏ để luyện cách hỏi ấy: trước khi tìm cuốn kế tiếp, hãy viết ra một câu bạn muốn trả lời. Một câu đủ cụ thể thì sách tìm nhanh và loại nhanh. Câu chung chung thì ngược lại: bạn sẽ mang về được mấy cuốn hay, nhưng cuốn nào cũng không trả lời gì cho riêng bạn.

Ý thứ hai: chia sách theo mục đích, chứ không xếp theo độ dày hay độ nổi tiếng.

> *"To understand human nature, read the older books."*

Naval chia rất gọn: muốn hiểu con người thì đọc sách cũ, sách đã đi qua mấy thế hệ mà vẫn đứng vững; muốn tích luỹ kiến thức chuyên môn thì bám vào sách mới, nơi tri thức còn đang cập nhật từng năm (bleeding edge). Hai tủ sách khác nhau, hai mục đích khác nhau, và việc trộn lẫn chúng mới gây hại: đọc sách kỹ thuật cũ thì lỗi thời, đọc sách triết mới tinh thì thiếu chiều sâu. Đi kèm là một tiêu chuẩn về

tác giả: người viết giỏi tôn trọng thời gian người đọc, nên họ viết dày đặc, mỗi câu chứa nhiều hơn một câu văn mỏng. Nếu một cuốn sách dày mà rỗng, đó là dấu hiệu tác giả chưa từng nghĩ gì tới bạn.

Ý thứ ba: liên quan tới việc tin, Naval cảnh giác với cái gọi là sự thật.

> *"so-called facts are often just opinions with a veneer [of pseudoscience] around them."*

Sự thật được cho là sự thật đôi khi chỉ là quan điểm khoác một lớp vỏ bọc khoa học bên ngoài. Lớp vỏ làm cho câu nói khó bác hơn, nên người đọc lười thì nghe qua và đồng ý. Cách phòng thủ duy nhất là hỏi: ai nói, dựa trên gì, và nếu bỏ lớp vỏ đi thì còn lại gì. Cuối cùng, có một câu giải phóng khá nhiều người:

> *"You don't have to read the classics."*

Không ai bắt bạn phải đọc sách kinh điển. Danh sách "phải đọc" là của người khác; thời gian là của bạn. Sách kinh điển đáng đọc khi chúng trả lời câu hỏi bạn đang thật sự có, và chỉ khi ấy thôi.

Hai câu hỏi mang theo:

- Tôi đang tìm cuốn sách, hay đang cố hiểu một ý tưởng cụ thể? Ý tưởng đó là gì, nếu phải nói ra trong một câu?
- Gần nhất tôi đồng ý với một "sự thật" trên mạng, tôi có kiểm lại ai nói và dựa trên gì không?

CHƯƠNG 07

Đọc nhanh hơn nghe, và nghe không thay được đọc

Thói quen tiêu thụ sách của người trẻ đang dịch sang tai: nghe sách khi đi đường, khi rửa bát, khi tập thể dục. Naval không cấm, nhưng ông vẽ một đường ranh giới rất rõ bằng một hình ảnh khó quên:

> *"Listening to books instead of reading them is like drinking your vegetables instead of eating them."*

Ý đầu tiên: nghe sách không bằng đọc sách, cũng như uống rau không bằng ăn rau. Chất dinh dưỡng nghe thì có đó, nhưng quá trình bị bỏ qua: bạn không nhai, không dừng lại, không ghi chú. Với sách có cấu trúc chặt, sự khác biệt còn rõ hơn: khi tác giả đang dựng một lập luận từng bước, nghe trôi qua thì bước trước đã biến mất trước khi bước sau tới. Nghe hợp với sách kể chuyện, sách tâm tình; còn đọc mới giữ vai trò chính với sách lập luận. Nếu bạn dựa hoàn toàn vào nghe, hãy thành thật rằng mình đang lấy phần dễ, chứ không phải phần đủ.

Ý thứ hai: đọc cho phép bạn tua theo ý, nghe thì bị khoá theo tốc độ người nói.

Tốc độ của người nói vừa với anh ấy, nhưng chưa chắc vừa với bạn: chỗ quen thì bạn muốn lướt, chỗ khó thì muốn đọc lại ba lần. Sách nói là một dòng chảy không có nút tạm dừng. Đặt cùng ý "làm nhanh hơn xem", bạn sẽ thấy Naval xếp các kênh theo mức độ chủ động của bạn: đọc chủ động hơn nghe, làm chủ động hơn xem, và học thật sự luôn nằm về phía chủ động.

Ý thứ ba: tốc độ đọc còn là cái đồng hồ báo độ khó của sách, Naval chia sẻ một mẹo đọc rất thực dụng:

> *"If you're reading too quickly, the book is too basic. If reading too slowly, it's likely too advanced."*

Đọc quá nhanh nghĩa là sách quá dễ với bạn, chưa đủ để kéo bạn lên; đọc quá chậm nghĩa là sách đang vượt bạn, thiếu phần nền phía trước. Ổn nhất là trạng thái phải dừng lại suy nghĩ đôi chỗ mà vẫn đi được. Áp dụng được cả vào việc chọn sách cho người mới: cuốn giáo trình gây buồn ngủ thì đổi, cuốn gây chóng mặt thì lùi một cuốn nền trước, không phải cố nuốt.

Và vì nhiều người trong chúng ta học một mình, Naval nhắc thêm một câu về gốc rễ: người thông minh đều tự học, kể cả khi họ từng ngồi ghế nhà trường. Khi coi mình là học trò tự học, bạn ngừng chờ ai giao danh sách đọc, và bắt đầu tự chấm điểm mình: cuốn nào đã hiểu, cuốn nào còn hổng, tuần sau mở gì.

Hai câu hỏi mang theo:

- Cuốn tôi đang đọc báo hiệu điều gì: đọc quá nhanh, hay quá chậm? Tôi có nên đổi cuốn không?
- Trong tuần, tôi nghe được bao nhiêu mà không đọc, và bao nhiêu trong số đó tôi còn nhắc lại được sau hai ngày?

CHƯƠNG 08

Ham học mới là thứ khan hiếm

Giả sử bạn có mọi thứ để học mà không tốn tiền: internet đầy video, bài viết, sách số, diễn đàn. Naval từng nói một câu về nghịch lý này:

> *"Free education is abundant, all over the Internet. It's the desire to learn that's scarce."*

Ý đầu tiên: học liệu thì đầy, ham học mới là thứ thiếu. Đây là một nhận định khó chấp nhận vì nó chuyển trách nhiệm về phía bạn: không còn ai có thể nói "ở chỗ tôi không có tài nguyên". Bạn mở máy ra là có cả kho, nhưng tối nào cũng mở kho rồi đứng nhìn, thì vấn đề không nằm ở cái kho. Nguồn lực học tập chưa bao giờ rẻ như vậy, và thứ đắt đỏ vẫn là khát khao muốn biết.

Hệ quả thực tế của nhận định ấy rất hẹp: mỗi tối, thay vì chờ một dịp học cho ra hồn, hãy chọn một câu bạn đang thật sự muốn biết và đi tìm trong mười phút. Khả năng muốn biết như một thứ cơ bắp, nó yếu đi khi để lâu và mạnh lên khi dùng. Người giữ được nó thì chẳng cần ai đốc thúc, vì vốn liếng quanh họ lúc nào cũng sẵn.

Ý thứ hai: thứ làm nguội lòng ham học chính là cơ chế học chúng ta đã quen.

> *"replaces curiosity with compliance."*

Naval nói về trường học và cách chúng ta nuôi dạy trẻ: chúng thay tò mò bằng tuân thủ. Trẻ con sinh ra đầy câu hỏi "vì sao", nhưng môi trường học tập hỏi lại chúng bằng "đúng/sai" và "điền vào chỗ trống". Người lớn trong hệ thống đó học để làm đúng, không học để biết. Khi rời trường, phản xạ cũ còn nguyên: chờ ai đó ra đề, rồi làm. Giữ tò mò vì thế là việc phải làm có ý thức: tự hỏi điều mình thật sự muốn biết, rồi tự đi tìm trước khi ai kịp giao.

Ý thứ ba: muốn học thật, hãy bắt đầu từ việc làm.

> *"And so if you want to learn, do."*

Đây là vế thực dụng nhất trong toàn bộ quan điểm học tập của Naval. Ông giải thích rằng học thuần tuý, học chỉ vì học, thường hào hứng được một lúc rồi trống rỗng, vì không có kết quả thật để bám vào. Ngược lại, khi bạn bắt tay vào một việc có kết quả, việc đó tự kéo theo ham muốn học: cần biết thứ này để đi tiếp, cần hiểu chỗ kia để không hỏng. Việc làm dẫn tới ham học, ham học dẫn tới việc học. Ông còn nói một câu gọn về cách học này thành công: học vấn thu được thì dễ, phần khó là biết áp dụng cái gì và khi nào, nên tất cả việc học thật sự đều diễn ra ngay trong lúc làm. [Người dịch: "on the job" nghĩa là học ngay trong lúc làm việc thật, không phải trong lớp.]

Hai câu hỏi mang theo:

- Tuần qua tôi thật sự muốn biết điều gì, và tôi đã đi tìm câu trả lời tới đâu?
- Tôi đang học để tích thêm, hay đang làm một việc cụ thể và học phần nó buộc tôi phải học?

CHƯƠNG 09

Đúng cuốn, đúng lúc

Có một sự thật an ủi về việc đọc: không phải lúc nào bạn cũng đọc được thứ mình cần đọc. Có cuốn rời khỏi tầm tay bạn đúng vào lúc bạn chưa đủ để nhận ra giá trị của nó. Naval nói về hai khả năng, đặt cạnh nhau:

> *"Sometimes you read a book and it makes a difference right away."*

Ý đầu tiên: có cuốn đổi mình ngay lập tức. Cảm giác ấy rất dễ nhận ra: bạn đọc tới giữa cuốn và thấy các mảnh trước đó trong đầu mình sắp thành hình. Đổi là từ mạnh, nhưng nó đúng nghĩa đen: sau cuốn đó, bạn không còn nhìn một việc cũ bằng con mắt cũ nữa. Đọc tới một cuốn như vậy là may mắn, nhưng may mắn tăng tỷ lệ nếu bạn đọc đều, vì chỉ đọc đều mới gặp được.

Đi kèm với việc đọc đều ấy, một thói quen rất đời thường giúp bạn không mất dấu: ghi tên mấy cuốn đã đọc dở và lý do vào một cuốn sổ. Vài tháng sau mở ra, bạn sẽ thấy phần lớn mình bỏ không phải vì sách dở, mà vì sách tới lúc. Một cuốn trong số đó nếu được mở lại đúng lúc là cả cuốn sổ đã trả về công sức. Không cần luật lệ gì cao siêu, chỉ là không để sách biến mất khỏi tầm mắt.

Ý thứ hai là vế còn lại, và nó giải thích tại sao việc đọc lại không hề lãng phí:

> *"Sometimes you read a book and you don't understand it; then you read it at the right time and it makes a difference."*

Có cuốn đọc mà không hiểu, rồi tới lúc đọc lại ở đúng thời điểm, nó đổi khác hẳn. Câu này phá bỏ một thói quen khá phổ biến của người trẻ: kết luận vĩnh viễn về một cuốn sách sau lần đầu. "Mình đã thử rồi, không hợp" đôi khi chỉ có nghĩa là "lúc đó mình chưa cần cuốn này". Khoản lỗ nhỏ bạn chịu khi đọc một cuốn quá sớm không là gì so với khoản lãi khi đọc lại nó đúng lúc: bạn trả lại cuốn sách một phiên bản của mình đã lớn hơn, và nó trả lại cho bạn đúng chỗ bạn đang cần.

Ý thứ ba, hệ quả thực tế: đừng vội vứt một cuốn khó sang tủ "sau này". Hãy đánh dấu nó, ghi lại vì sao bạn không hiểu, rồi để đó. Tủ sách tốt nên có vài cuốn đang chờ bạn lớn lên. Đồng thời, hãy dè chừng cảm giác thoả mãn khi đọc một cuốn quá dễ đúng lúc bạn cần một cuốn khó: đúng thời điểm không có nghĩa là dễ, nó có nghĩa là bạn đã sẵn sàng cho đúng độ khó.

Hai câu hỏi mang theo:

- Cuốn nào tôi từng đọc lại và thấy nó như một cuốn sách khác hẳn? Điều gì trong tôi đã đổi?
- Trong tủ sách, cuốn nào đang chờ tôi, và tôi đang né nó vì khó hay vì chưa tới lúc?

CHƯƠNG 10

Tự học: ít cuốn hơn, kỹ hơn

Chương cuối khép lại bằng chính lộ trình Naval để lại, gói trong vài nhận định rất ngắn. Gốc rễ của nó là một câu về cách người giỏi học:

> *"The smartest people are all self-taught, even if they went to school."*

Ý đầu tiên: tự học là mặc định, không phải phương án thay thế. Người thông minh đều tự học, kể cả khi họ từng có bằng. Trường cho bạn chương trình và nhịp học, nhưng không ai chọn giúp bạn cuốn nào đáng đọc tiếp, và cũng không ai học thay được. Khi nhận điều này, bạn ngừng chờ được giao danh sách đọc và bắt đầu tự ghép tủ sách cho mình: chương trình của bạn là danh sách các ý tưởng bạn muốn hiểu, và sách chỉ là thứ phục vụ danh sách ấy.

Tự học còn đi kèm một sự thay đổi trách nhiệm: khi không biết gì, bạn không còn đổ cho chương trình hay cho người dạy, vì chương trình không học thay bạn được. Nghe thì nặng, nhưng đổi lại bạn toàn quyền chọn thứ tự, nhịp độ và độ khó. Người học theo chương trình của người khác thì luôn chậm ở chỗ phải đợi; người tự học thì chỗ nào vướng là mở sách ngay.

Ý thứ hai: Naval chia tủ sách của ông theo mục đích, và ông nói thẳng thời gian của người đọc:

> *"The best authors respect the reader's time."*

Muốn hiểu con người thì sách cũ; muốn kiến thức chuyên môn thì bám sách mới và mới hơn nữa. Hai vế một câu, nhưng nó tiết kiệm cho bạn cả một tủ sách nhầm: đọc sai loại thì hoặc là lỗi thời, hoặc là hời hợt. Tác giả tôn trọng thời gian người đọc thì viết dày, mỗi câu gánh được nhiều ý; tác giả không tôn trọng thì viết lan man cho đủ số trang. Học cách nhận ra hai loại ấy sớm, bạn sẽ đọc được ít mà đủ hơn.

Ý thứ ba là kỷ luật cuối: siết tiêu chuẩn.

> *"If it's not one of the best books you've ever read, don't read it."*

Nếu cuốn trước mắt chưa phải một trong những cuốn hay nhất bạn từng đọc, đừng đọc nó. Nghe khó tin, nhưng áp dụng được ngay: bạn có cả một đời để đọc, nên mỗi cuốn đọc dở là một cuốn hay bị đánh cắp mất chỗ. Naval thực hành kiểu này tới mức ông thông báo sẽ chỉ đọc đi đọc lại hai cuốn khoa học cho tới khi hiểu thấu, thay vì chạy một danh sách dài. Còn cách ông nuôi việc đọc thì trái ngược mọi bảng xếp hạng: ông cho phép mình đọc cả thứ đáng lẽ không nên đọc, vì đó là cách giữ cho ngọn lửa không tắt.

Hai câu hỏi mang theo:

- Nếu chỉ được giữ lại vài cuốn cho quãng đời còn lại, đó là những cuốn nào, và vì sao?
- Ý tưởng nào tôi muốn hiểu trong sáu tháng tới? Tôi sẽ đọc cuốn nào trước để phục vụ ý đó?

Tóm một trang

TRỤC	CÂU HỎI TỰ VẤN
Mục đích	Tôi đang đọc để hiểu một ý, hay để thêm một dòng vào danh sách đã đọc?
Tốc độ	Cuốn này đang đi quá nhanh với tôi, hay quá chậm? Tôi có dừng lại ở chỗ chưa hiểu không?
Chọn sách	Cuốn trước mắt có phải sách nền không? Nó trả lời câu hỏi tôi thật sự quan tâm chứ?
Đọc lại	Tôi có cuốn nào đáng đọc lần hai chưa? Lần đọc trước tôi đã hiểu gì thêm?
Sợ hãi	Tôi từng bỏ cuốn nào chỉ vì thấy khó? Tôi chưa hiểu tới đâu trong cuốn đó?
Câu hỏi	Tôi đang hỏi "đọc cuốn nào", hay "hiểu ý tưởng nào"?
Kênh	Tôi đang nghe để cho qua, hay đọc để thật sự ngồi với trang sách?
Lòng ham học	Học liệu đầy ra, nhưng tuần này tôi có thật sự muốn học không?
Làm và học	Tôi đã áp dụng được gì vào việc đang làm, hay mới tích lũy thêm?
Thời điểm	Cuốn từng khó với tôi, liệu đọc lại lúc này nó có khác?
Tự học	Tôi đang dựa vào chương trình của ai, hay tự chọn sách cho mình?

PHỤ LỤC

Phụ lục: nguyên văn

Những câu tiếng Anh đã trích trong cuốn này, theo thứ tự xuất hiện:

1. *Instead of asking what books you should read, ask what ideas you should understand.*
2. *Many claim to have read it, but very few have gotten it.*
3. *the foundation of learning is reading. I don't know a smart person who doesn't read and read all the time.*
4. *the way to educate yourself is to develop a love for reading.*
5. *Read what you love until you love to read.*
6. *Everybody I know who reads a lot loves to read, and they love to read because they read books that they loved.*
7. *…including by reading so-called junk food that you're not supposed to read.*
8. *Reading a book isn't a race - the better the book, the slower it should be absorbed.*
9. *…I read it to understand the concepts and stopped at every point where something was new.*
10. *it is important that you read foundational things.*
11. *Good books are worth re-reading. Great books are worth re-buying.*
12. *…I'm only going to read The Beginning of Infinity and The Fabric of Reality over and over again until I understand them fully.*
13. *you're building on a steel frame of understanding*
14. *…you can absorb what is true, you can reject what is false.*
15. *To understand human nature, read the older books.*

16. *so-called facts are often just opinions with a veneer [of pseudoscience] around them.*
17. *You don't have to read the classics.*
18. *Listening to books instead of reading them is like drinking your vegetables instead of eating them.*
19. *If you're reading too quickly, the book is too basic. If reading too slowly, it's likely too advanced.*
20. *Free education is abundant, all over the Internet. It's the desire to learn that's scarce.*
21. *replaces curiosity with compliance.*
22. *And so if you want to learn, do.*
23. *Sometimes you read a book and it makes a difference right away.*
24. *Sometimes you read a book and you don't understand it; then you read it at the right time and it makes a difference.*
25. *The smartest people are all self-taught, even if they went to school.*
26. *The best authors respect the reader's time.*
27. *If it's not one of the best books you've ever read, don't read it.*

Đọc để hiểu, không phải để đếm
Naval Ravikant

Biên soạn từ tweet và bài giảng công khai của Naval Ravikant.

Bản quyền nguyên tác thuộc về Naval Ravikant. Bản dịch/tổng hợp này là ấn bản phi lợi nhuận phục vụ học tập, tham khảo nội bộ.

Phông chữ: Lora (Cyreal) · Be Vietnam Pro (Lê Thị Kim Ngân và cộng sự) · JetBrains Mono.
Dàn trang: WeasyPrint · khổ A5 · 5ac